

Кравченко І. В. Організація освітньої діяльності у процесі формування громадянських цінностей молодших школярів // Андрагогічний вісник. Житомир: Вид. ЖДУ ім. І.Франка, 2019. Вип. 10. 170 с. С. 142-146 URL http://library.zu.edu.ua/andragogichnyi_visnyk.html

УДК 378.7

Кравченко І. В.,
студентка ІІМ групи
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)
irynka2706@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5909-1929

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКИХ ЦІННОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

У статті висвітлено основні елементи організації освітньої діяльності молодших школярів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін. Представлено різні види сучасних форм та методів роботи, що сприяють формуванню громадянських цінностей. Проаналізовано основні завдання вчителя у процесі формування громадянських цінностей, визначено якості вчителя, які сприятимуть їх формуванню.

Ключові слова: громадянські цінності, молодші школярі, вчитель початкової школи, громадянськість.

В статье отражены основные элементы организации образовательной деятельности младших школьников в процессе изучения гуманитарных дисциплин. Представлены различные виды современных форм и методов работы, которые способствуют формированию гражданских ценностей. Проанализированы основные задачи учителя в процессе формирования гражданских ценностей, определены качества учителя, которые будут способствовать их формированию.

Ключевые слова: гражданские ценности, младшие школьники, учитель начальной школы, гражданственность.

In this article exposes the problems of organization of educational activity in the process of formation of civil values. In particular the looks of national scientists are presented in her, among what V. Bychko, I. Nadolnyi, I. O. Zabuzhko, M. Baranets, A. Bondar, I. Ziaziyn, A. Demianchuk, O. Moroz, O. Rudnytska, O. Zaharenko. In the article drawn conclusion about importance of formation of civil values in primary school pupils and the most valuable ideas are given, about the role of civil values from the point of view of the investigated theme. The article also demonstrates the value of these ideas in organization of educational activity and offers the different types of forms and methods of work of school pupils on a lesson

that will assist formation of civil values. To them foremost refer disputes, quizzes, games-dramatizations, creative tasks, individual works and other. Also in the article the basic list of humanities disciplines is reflected and it is indicated, how it follows to organize the educational environment of school pupils, in order to actively to assist formation of civil values.

Key words: *civic values, junior schoolchildren, elementary school teacher, the humanities.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими і практичними завданнями. На сучасному етапі розбудови української держави стратегічним завданням постає відродження національної свідомості українського народу, молоді, насамперед виховання справжнього громадянина рідної землі. Адже вивести Україну на шлях прогресу і процвітання, створити якісно нову демократичну державу можуть лише свідомі громадяни, віддані українській національній ідеї, які люблять Україну, свій народ, націю та готові самовіддано служити їх інтересам.

Пріоритетним для формування громадянських цінностей є сучасна школа, яка починаючи з початкових класів і протягом усього періоду навчання, спрямовує свою діяльність на забезпечення всебічного розвитку особистості. Діяльність учителя початкових класів у процесі формування громадянських цінностей молодших школярів є досить значущою адже, саме в початковій школі закладаються основи, які в подальшому розвивають в учнів їхні знання, уміння, навички та сприяють формуванню громадянських цінностей.

Основні програмні орієнтири щодо виховання громадянина України визначені в Законі України "Про освіту", Державній національній програмі "Освіта. Україна XXI століття", Національній доктрині розвитку освіти, Концепціях національного, громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності та інших документах. У них наголошується, що домінантною основою розвитку українського суспільства є виховання "свідомого громадянина, патріота, набуття молоддю соціального досвіду, високої культури міжнаціональних взаємовідносин, формування у молоді потреби та уміння жити в громадянському суспільстві, духовності та фізичної досконалості, моральної, художньо-естетичної, трудової, екологічної культури" [2: 3].

Тому завданням школи та вчителів у формуванні громадянських цінностей було, є і залишається організація освітньої діяльності таким чином, щоб ефективно сприяти не тільки розвитку знань в учнів, а й ефективному формуванню громадянських цінностей.

Аналіз основних досліджень і публікацій із зазначеної проблеми. Проблема формування громадянських цінностей, її сутність, значення, знайшла своє відображення у вітчизняній науці, її дослідженням займалися В.Бичко, О.Вознюк, І. Надольний, Л. Сохань, І. Стогній, О. Забужко.

Проблему громадянських цінностей молодших школярі досліджували М. Баранець, А. Бондар, І. Зязюн, А. Дем'янчук, О. Мороз, О. Рудницька, О. Захаренко та багато інших.

У даній статті маємо **на меті** обґрунтувати окремі аспекти діяльності вчителя початкових класів у формуванні громадянських цінностей молодших школярів.

Виклад основного матеріалу: Школа є творчою лабораторією вчителів, що має на меті, створити сприятливі умови для формування громадянських цінностей молодших школярів.

В. Сухомлинський писав, "пізнаючи світ й себе, вступаючи в різноманітні стосунки з людьми, стосунки, що задовольняють матеріальні й духовні потреби, дитина залучається до суспільства, стає її членом" [4: 474], тому важливим завданням педагогів є плідна робота над тим, щоб кожен учень відчував себе причетним до долі України.

Робота, спрямована на формування громадянських цінностей у молодших школярів, охоплює всі види діяльності учнів на уроці: навчальну, ігрову, трудову, художню.

Ефективність навчання має забезпечуватися не лише використанням конкретних форм організації навчального процесу, а й поєднанням їх видів.

Існують різні класифікації форм організації навчальної діяльності, а саме:

- *за дидактичною метою та структурою заняття* (урок, лекція, семінар, практикум тощо);
- *за кількістю учасників* (індивідуальні, парні, фронтальні, кооперативні);
- *за місцем навчання* (класне, позакласне);
- *за тривалістю* (час регламентується навчальним планом, учителем) [3: 28].

Кожна з цих форм має свої особливості, які вчитель повинен урахувати, та підбирати ті чи інші способи організації навчальної діяльності таким чином, щоб вони були спрямовані на засвоєння учнями навчального матеріалу та обов'язково поєднувалась із формуванням у них громадянських цінностей [3: 30].

Найбільші можливості, що сприяють формуванню громадянських цінностей молодших школярів містять програми предметів "Літературне читання", "Трудове навчання", "Українська мова", "Основи здоров'я" та "Я у світі". Також можливість формувати громадянські цінності школярів здійснюється впровадженням в навчально-виховний процес уроків-свят, уроків-громадянськості, уроків-екскурсії тощо.

Успішність виховних впливів з метою формування громадянськості молодшого школяра залежить від умілого використання педагогом як традиційних, так і інноваційних форм та методів роботи на уроці.

До інноваційних форм та методів роботи, належать:

- *інформаційно-масові*: диспути, дискусії, конференції, інтелектуальні аукціони, вікторини, подорожі до джерел рідної культури, історії держави і права;
- *діяльнісно-практичні*: творчі групи, театр-експромт, ігри-драматизації;
- *індивідуальні*: доручення, творчі завдання, індивідуальні роботи [1].

До традиційних форм та методів слід віднести: бесіди, самостійні роботи, роботи в групах, творчі роботи школярів, розповіді, пояснення тощо.

Традиція та інновація в навчальному процесі ведуть постійну боротьбу, завдяки якій стає можливим творчий процес. Так, незважаючи на те, що традиційні форми та методи роботи протягом певного часу співіснували з інноваційними, в якихось певних аспектах вони збагатилися новим змістом, технологіями, структурою. Використання інноваційних технологій, допомагає реалізувати особистісний підхід у навчанні, забезпечує індивідуалізацію і диференціацію навчання з урахуванням здібностей школярів, їх рівня знань.

На сьогодні у школах все частіше школярів залучають до роботи над презентаціями, різними проектами, що розвиває їхню творчу діяльність, самостійність. Робота над проектом – це велика й клопітка праця, яка сприяє розвитку активного самостійного мислення, орієнтує дітей на спільну дослідницьку роботу, формує творчі здібності й активізує учнів.

Варто зауважити, що однією з важливих умов формування громадянських цінностей молодших школярів є інтегрований підхід до викладання гуманітарних дисциплін. Аналіз діючих програм для початкової школи свідчить про широкі можливості для інтеграції навчального матеріалу, адже на таких уроках учні не гублять з поля зору вихідну проблему, а розширюють і поглиблюють коло пов'язаних з нею питань. У сучасній освіті інтеграція реалізується у таких напрямках: інтегровані уроки, інтегровані дні, курси, навчальні дисципліни та ін.. Інтегровані уроки більш різноманітні, пов'язані з чисельними асоціаціями, наповнені різними емоціями, що надзвичайно важливо у роботі зі школярами. Учитель має враховувати, що інтеграція є надійним джерелом для формування у школярів громадянських цінностей.

Підсумовуючи вищевикладені положення можна виокремити сукупність педагогічних умов, що впливають на ефективність формування громадянських цінностей молодших школярів:

- спрямованість на реалізацію особистісно-орієнтованого підходу в навчально-виховному процесі;
- використання потенціалу програми предметів, зміст яких пов'язаний з відносинами людини й суспільства, посилення цього аспекту при викладанні предметів “Літературне читання”, “Трудове навчання”, “Українська мова”, “Основи здоров'я” та “Я у світі”.

– включення в навчальний процес різноманітних форм роботи з молодшими школярами за умови насичення цих форм роботи цікавими завданнями, поглиблення проблемного поля обговорюваних питань, залучення самих учнів до їх організації;

– необхідність включення в систему виховної роботи заходів, тематика яких пов'язана з принципами побудови демократичного суспільства, його правовими основами, роллю закону в державі та в житті людини;

– підвищення рівня ознайомлення молодших школярів із змістом громадянських якостей, що описують відносини людини із суспільством.

Висновок та перспективи подальшого дослідження проблеми.

Виходячи з вищесказаного, можна зробити висновок, що вагома роль у формуванні громадянських цінностей молодших школярів у процесі вивчення гуманітарних дисциплін належить учителю. Педагогу слід ураховувати, що формування громадянських цінностей ґрунтується на цінностях активної життєвої позиції, відкритого спілкування та ефективної співпраці. Навчальний процес повинен буди невід'ємною складовою всього освітнього процесу та орієнтуватися на громадянські цінності українського народу – національну самосвідомість, гідність, справедливість, повагу, турботу, патріотизм, повагу до рідної мови та культури. Активність та мудрість вчителя, його любов, доброта, вимогливість до себе і до школярів сприятимуть формуванню цих важливих цінностей.

Література

1. [Електронний ресурс] - Режим доступа: https://allreferat.com.ua/uk/pedagogika_metoduka_vukladanny/kontrolnaya/4749
2. Национальная доктрина развития образования Украины в XXI веке. - М. : Школьный мир, 2001. - 16 с.
3. Пометун А., Середяк Л., Сущенко И. и др. Управление школой, меняется. Советник современного директора / А. Пометун, Л. Середяк, И. Сущенко. - Тернополь. : Изд-во: "Астон", 2005. - 192 с.
4. Сухомлинський В. А. Проблемы воспитания всесторонне развитой личности / В. А. Сухомлинский // Выбор. произведения: в 5 т. - М.: Сов. шк, 1976. - Т. 1. - 654 с.